

کلیات مقدماتی درباره کتاب قیوم الاسماء

محمد افنان

هذا کتابنا ینطق علیکم بالحقّ (۱)
 "اول از کتب خود که آنرا قیوم اسماء نامیده و اول و اعظم
 و اکبر جمیع کتب است" (ایقان شریف) (۲)

۱ - اسامی و القاب : تفسیر سورة یوسف

تفسیر احسن القصص - باعتبار اینکه عنوان "احسن القصص" در قرآن اختصاص به سورة یوسف دارد. از اصطلاح "قصص" در قرآن مطالبی منظور است که از تاریخ و تجربیات گذشتگان برای تذکر آیندگان استفاده شده است. سورة القصص (سورة ۲۸ قرآن) شاهد این مطلب است و قسمت اعظم آن درباره حضرت موسی است.

قیوم الاسماء - اسماء شش گانه "فرد"، "حی"، "قیوم"، "حکم"، "عدل" و "قدوس" خاص مظهر مشیت کلیه و در آثار نازل از قلم حضرت نقطه مکرر مذکورند. اسم قیوم از جهتی معرف استغنائی حق از همه موجودات است و از جهتی دیگر حاکی از استیلا و احاطه بر عموم مظاهر وجود است. در این مورد خاص بعلت تساوی ابجدی دو کلمه "یوسف" و "قیوم" حاکی از کیفیت خاصی است که از نظر تأویلی اشاره به حقیقت الهی حضرت نقطه اولی دارد. این اسم و عنوان نازل از قلم حضرت ربّ اعلی است و به مظهر موجود و حضرت موعود هر دو اشاره دارد.

۲ - زمان نزول : نزول کتاب قیوم الاسماء در نخستین شب اظهار امر حضرت نقطه

آغاز شده و بنا بر تصریح در یکی از توقیعات نازل در شیراز در مدت چهل روز پایان رسیده است (۳) بیان مطلب چنین است که "حقیر شرح سوره یوسف را در چهل روز که هر روز بعضی از آنرا می‌نوشتم اتمام نمودم و هر وقت بخواهم هر چه بنویسم روح الله مؤید است مثل صحیفه که فرستادم یک شبانه روز منتها نوشتم ..."

چون اشاره و استدلال به سرعت قلم در آثار حضرت نقطه مکرر است و مقایسه مذکور در همین متن نیز بآن تأکید دارد میتوان مسلم دانست که مقصود از "چهل روز" روزهای متوالی است. روش نگارش و انشاء مطلب در زبان فارسی نیز این مطلب را تأیید مینماید زیرا در موارد ذکر زمان اصل طبیعی توالی و استمرار ایام است ولی اگر خلاف آن یعنی غیرمتوالی باشد اشاره و تذکر لازم می‌آید.

۳ - مقدمات نزول بنا بر تاریخ مبتنی بر اشاره جناب ملاحسین تفسیر "احسن القصص" بنا بر انتظار قلبی مشارالیه نازل شده (۴) اما نکته اصلی این است که جناب باب‌الباب تنها واسطه ظاهری این فیض بوده و نزول این اثر در علم الهی مقدر و در حقیقت خطاب به عموم طبقات اهل عالم است.

۴ - نظم و ترکیب قیوم الاسماء دارای ۱۱۱ سوره است که هر سوره در تفسیر و تأویل یک آیه از آیات سوره یوسف (قرآن) نازل شده است. سوره‌ها هر یک دارای اسم و عنوانی مستقل و عموماً مشتمل بر چهل و دو (۴۲) آیه است و همچنان که در قرآن محل نزول سوره‌ها ذکر شده در قیوم الاسماء نیز ذکر محل نزول سوره شده است و عموماً با لفظ "شیرازیه" که مؤید نزول آن در شیراز است مشخص شده اند. وجوه مشابهت قیوم الاسماء با قرآن مجید فراوان است و ترتیب مطالب بصورت آیات مستقل با مختصات و اندازه و مقدار متناسب و هماهنگ با یکدیگر و همچنین شروع هر سوره با مجموعه ای از حروف مقطعه این دو کتاب آسمانی را بهم مشابه و همانند میسازد. در متن قیوم الاسماء نیز اسم و عنوان "قرآن" و "فرقان" بآن اطلاق شده است.

۵ - شأن تنزیلی قیوم الاسماء به لسان (آیات) از شئون پنجگانه آثار حضرت نقطه اولی نازل شده است.

۶ - زبان و سبک و سیاق کلام - تفسیر قیوم الاسماء کلاً بزبان عربی و سیاق و سبک آیات آن مشحون با اشارات امری و استعارات روحانی و تلمیح در تلویح است که عموماً به قرآن کریم و احادیث و مباحث مختلف قصص و تاریخ انبیاء مخصوصاً حضرت

يوسف و برادران نظر دارد. کیفیت تبیین مطالب "تفسیر تأویلی" است (۵) شخصیت محمدبن الحسن امام غائب با شخص حضرت باب ارتباط و اتحادی دائمی و ناگسستنی دارد.

۷ — هدف نزول — ظاهری: تفسیر و تأویل قرآن و اصول اسلام و تعریف مبانی حقیقی آن.

باطنی: اظهار امر خفی و آماده ساختن اهل ایمان برای اظهار

مظهریت تامه در موعود معهود و بشارات ضمنی به ظهور بعد.

۸ — مطالب و تعالیم — بیان وحدت مظاهر الهیه، بشارت و دعوت به اتحاد عالم و حلول یوم موعود، تجدید تعالیم روحانی و اخلاقی و اعتقادی، تجدید احکام قرآنی و تصفیه آن از آراء و عقائد متضاده فرق مختلف.

۹ — بعضی از اسماء هیکل مبارک در قیوم الاسماء باب الله، ذکر الله الاکبر، نورالله، کلمه اکبر علی، فتی العربی، غلام (۶)، ثمره فواد، قره العین (۷)

۱۰ — پیام الهی در قیوم الاسماء

الف — تجدید دیانت اسلام متضمن و همراه ابلاغ تحقق وعود و بشارات قرآن و احادیث بر دو اساس:

نظری: اطلاق لفظ و عنوان قرآن بر قیوم الاسماء و حقیقت محمدی بر نفس وجود مبارک

اجرائی: تجدید نزول احکام و فرائض و قوانین اسلامی

ب — اظهار مقام حضرت نقطه بطور رمزی و اشارات مخصوص به وحدت حقیقت حضرتش با موعود قرآن و در ضمن پوشیده داشتن آن با بکار گرفتن عنوان باب و قره العین و غیره

۱۱ — وجوه ارتباط با ام الكتاب بیان — کیفیت و شأن آیات، شمول بر کلیات و جزئیات معارف روحانی، بیان احکام و اصول دین

مراجع

۱ — قیوم الاسماء — سورة العرش (۱۶) سورة التبلیغ (۳۰) سورة العز (۳۱) سورة المؤمنین (۱۱۱) و

- قرآن مجید سورة الجاثیه (۴۵) آیه ۲۸
- ۲ - ایقان شریف - بند ۲۵۸ - چاپ آلمان
- ۳ - ظهورالحق - جلد سوم ۲۸۵
- ۴ - تلخیص تاریخ نبیل - چاپ چهارم ۵۴ - ۵۲
- ۵ - قیوم الاسماء - سورة العرش (۹۵) "و ان هذا الكتاب تفسیر علی التأویل من عند الله الحکیم و هو الله قد كان عزیزاً قديماً لا يعلم تأويله الا الله و من شننا علی الحق فاسئلوا الذكر بالحق تأويله فان الله قد علمه فی کف من التراب علم الكتاب علی الحق بالحق جميعاً".
- این آیه دلالت دارد که قیوم الاسماء تفسیر قرآن به روش و کیفیت تأویلی است که از جانب خدای حکیم که عزیز و قدیم است نازل شده. جز خداوند و کسانی که او خواسته، هیچکس مفهوم تأویل آنرا نمیداند. سپس مقرر می‌فرمایند که از (ذکر)، که مقصود حضرت باب است تأویل آنرا بطلبید، زیرا خداوند بحضرتش علم و دانش کتاب الهی (قرآن) را آموخته است.
- علم تفسیر یعنی بیان مطالب آیات قرآن بصورتی که با ظاهر آیه متناسب باشد. اما مقصود از تأویل بیان و توضیح مطالبی است که ظاهر کلمات بآن دلالت واضح ندارد، اما متضمن آن مطالب است. تأویل آیات اختصاص به مظاهر امر الهی دارد و هیچکس، حتی علمای دینی نیز، اجازه تأویل آیات ندارند.
- این آیه یادآور آیه ۶ از سورة آل عمران از قرآن است که میفرماید: "و ما يعلم تأويله الا الله و الراسخون فی العلم." و حضرت نقطه اولی "راسخون فی العلم" را دوازده امام از خاندان پیغمبر اسلام ذکر فرموده اند.
- ۶ - این اصطلاح سابقه قرآنی دارد و در زبان عربی بمعنی نوجوان و در سورة یوسف به حضرتش اطلاق شده است.
- ۷ - اصطلاح قرّة العین مأخوذ از قرآن مجید «سورة فرقان (۲۵) آیه ۷۴» و در حدیث از امام صادق منقول است که این آیه در شأن اهل بیت نازل شده است (تفسیر صافی، فیض کاشانی)